

Beleid Verantwoord Beleggen

Stichting Personeelspensioenfond APG

Versie 8 december 2022

Inhoud

1	Waarom verantwoord beleggen?	3
2	PPF, het ondernemingspensioenfonds van een duurzame pensioenuitvoeringsorganisatie	3
3	Kernwaarden, doelstellingen en beleggingsbeginselen	3
4	Vier assen	4
5	Regelgeving en standaarden	5
6	Pijlers PPF verantwoord beleggen beleid	7
7	Aansluiting bij het communicatiebeleid	13
8	Proces nieuw besluit	13
9	Vooruitblik	14

1 Waarom verantwoord beleggen?

PPF APG (“PPF”) houdt bij alle beleggingsbeslissingen rekening met duurzaamheid (ESG)¹ kosten, rendement en risico. Wij willen naast het bieden van een goed pensioen ook verantwoordelijkheid nemen voor de wereld waarin wij leven, nu en wanneer deelnemers met pensioen gaan. Dit betekent dat wij in onze beleggingsbeslissingen aspecten van duurzaamheid meewegen, omdat wij geloven dat bedrijven met voldoende aandacht voor milieu, mens en goed ondernemingsbestuur op de lange termijn ook betere financiële resultaten laten zien. Er zijn verschillende termen voor deze aanpak in omloop, bij PPF noemen wij dit verantwoord beleggen. Veel medewerkers van APG zijn trots op de prestaties van APG op het gebied van verantwoord beleggen. In 2021 heeft PPF haar deelnemers geconsulteerd over verantwoord beleggen. Maar liefst 14% van onze deelnemers (actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden) heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Uit dit onderzoek blijkt dat onze deelnemers in meerderheid een ambitieus beleid op het gebied van verantwoord beleggen verwachten van PPF. Wij zijn ervan overtuigd dat wij in het belang van deelnemers handelen door te streven naar een optimaal financieel rendement op het geïnvesteerd vermogen én verantwoord te beleggen.

2 PPF, het ondernemingspensioenfonds van een duurzame pensioenuitvoeringsorganisatie

PPF is het pensioenfonds van de medewerkers van APG, van de Stichting Technisch Bureau Bouwnijverheid, van Bouwinvest Real Estate Investment Management B.V. en van de Stichting Economisch Instituut voor de Bouw. Tegelijkertijd is APG ook de vermogensbeheerder van PPF, bekend om zijn ambities en prestaties op het gebied van verantwoord beleggen. De kennis en vaardigheden van APG komen goed van pas bij een zorgvuldige en integrale uitvoering van ons verantwoord beleggen beleid.

3 Kernwaarden, doelstellingen en beleggingsbeginselen

Het verantwoord beleggen beleid sluit aan bij de kernwaarden van PPF:

1. Persoonlijk – wij maken als fonds waar mogelijk onze eigen keuzes in het beleid voor verantwoord beleggen en consulteren onze deelnemers.
2. Inzicht – verantwoord beleggen is integraal onderdeel van onze beleggingsbeslissingen, dit betekent dat alle beleggingen ook op duurzaamheidsprestaties worden beoordeeld. Concreet sturen we in de beleggingsportefeuille op een lagere CO₂-voetafdruk en op financieel aantrekkelijke beleggingen die duurzaamheid bevorderen.
3. Betrouwbaar – wij zijn transparant over de keuzes in ons verantwoord beleggen beleid en we lichten dilemma’s nader toe. Wij leggen verantwoording af over de resultaten van ons verantwoord beleggen beleid in publieke rapportages op de website.

---

¹ Onder duurzaamheid verstaat PPF het integreren van *Environment*, *Social* en *Governance* (ESG) factoren.

Ook heeft het verantwoord beleggen beleid een duidelijke link met een van de vijf doelstellingen van het beleggingsbeleid van PPF: “PPF beheert het vermogen zo duurzaam mogelijk (ESG)”. In de [verklaring inzake beleggingsbeslissingen](#) benoemt PPF verantwoord beleggen als een van de beleggingsovertuigingen: “Goed bestuur en maatschappelijk verantwoord beleggen zijn belangrijk. Bij het verantwoord beleggen worden aspecten op het gebied van milieu, maatschappij en corporate governance (goed ondernemingsbestuur) bij beleggingsprocessen betrokken omdat dit bijdraagt aan een beter risicoprofiel.”

Dilemma 1: Een eigen of gezamenlijk verantwoord beleggen beleid

PPF wil een eerlijk beeld schetsen over onze eigen keuzes in het verantwoord beleggen beleid. Gezien de omvang van ons pensioenfonds zijn wij realistisch over de impact van onze beleggingen op het streven naar een duurzame wereld. Juist daarom willen wij onze impact zo strategisch mogelijk benutten.

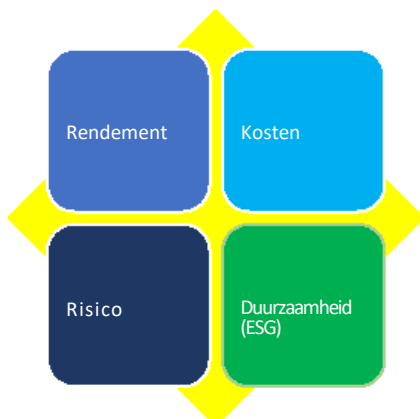
Onze vermogensbeheerder voert niet alleen ons beleggingsbeleid uit, maar ook dat van andere pensioenfondsen. We sluiten zoveel mogelijk aan bij het verantwoord beleggen beleid zoals onze vermogensbeheerder dat heeft ontwikkeld omdat het ambitieniveau bij ons past. Dit stelt ons in staat om een ambitieus verantwoord beleggen beleid te voeren en tegelijkertijd de kosten daarvan in de hand te houden en efficiënt kunnen werken. Binnen die kaders gebruiken we de ruimte om zelf keuzes te maken. Daarom kiest ons fonds bijvoorbeeld voor investeringen in windparken binnen de beleggingscategorie infrastructuur.

Wij willen bewuste keuzes rondom verantwoord beleggen blijven maken. Om die reden hebben we een eigen beleid opgesteld. Zo kunnen we nieuwe ontwikkelingen toetsen aan ons eigen beleid. Voor het opstellen van dit beleid hebben we een werkgroep opgericht om het bestuur hierover te adviseren. Deze werkgroep bestaat uit leden van het bestuur en APG FM. Ook vinden wij het van belang dat we deelnemers regelmatig en zorgvuldig informeren over ontwikkelingen en resultaten van het verantwoord beleggen beleid. Bij de discussies over het al dan niet beleggen in tabak en kernwapens bleek hun grote betrokkenheid bij dit thema. Daarnaast geldt voor onze beleggingen in de fondsen voor gezamenlijke rekening (FGR) dat we scherp blijven letten op zorgvuldige naleving en uitvoering van ons eigen beleid. In het participantenoverleg vervullen wij de rol van kritische gesprekspartner.

4 Vier assen

Het PPF beleggen beleid start met het denken over vier assen. Dit betekent dat we beleggingsbeslissingen nemen door alle vier de onderstaande aspecten in overweging te nemen:

1. Rendement
2. Risico
3. Kosten, én
4. Duurzaamheid (ESG)

5 Regelgeving en standaarden

Het verantwoord beleggen beleid sluit nauw aan bij de Nederlandse wet en de internationale verdragen waaraan Nederland zich heeft verbonden. Daarnaast zijn er andere internationale regels en standaarden van toepassing. Hieronder staan de standaarden waaraan we ons als pensioenfonds committeren nader beschreven.

5.1 United Nations Global Compact

We verwachten van bedrijven en fondsen waarin we beleggen dat ze in lijn handelen met de algemene normen voor ondernemingen van de Verenigde Naties (United Nations Global Compact). In de Global Compact staan universele principes beschreven over mensenrechten, arbeidsrechten, anti-corruptie en milieu. Deze principes zijn gebaseerd op algemeen erkende verdragen, zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Onze vermogensbeheerder controleert actief of de bedrijven waarin we beleggen deze standaard naleven.

5.2 OESO-richtlijnen en UNGP's

Wij onderschrijven de richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO-richtlijnen) en de Guiding Principles on Business and Human Rights van de Verenigde Naties (UNGP's). Wij implementeren de zes stappen van het due diligence proces zoals beschreven in de OESO-richtlijnen in ons beleggingsproces. Deze normen vinden steeds meer hun weg in (Europese) regelgeving.

5.3 Nederlandse Stewardship Code

De Nederlandse Stewardship Code is vastgesteld door pensioenfondsen, verzekeraars en vermogensbeheerders. Hiermee benadrukken zij het belang van betrokken en verantwoord aandeelhouderschap. De Stewardship Code onderstreept het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar langetermijnwaardcreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. PPF APG voldoet aan de Nederlandse Stewardship Code.

5.4 Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties omvatten zeventien doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. Ze zijn in september 2015 goedgekeurd door de 193 lidstaten van de VN. De doelstellingen bestrijken uiteenlopende thema's als klimaatverandering, gezondheid, werkgelegenheid, innovatie en de uitbouw van transparante instellingen en gerechtigheid voor iedereen. Onze vermogensbeheerder heeft een raamwerk ontwikkeld waaruit blijkt welke SDG's beleggingskansen opleveren: [Sustainable Development Investments](#) (SDI).

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

5.5 Principles for Responsible Investment (PRI)

In het beleid en de besluitvorming over verantwoord beleggen vormen de Principles for Responsible Investment (PRI) van de Verenigde Naties belangrijke richtlijnen. Onze vermogensbeheerder was in 2009 een van de eerste ondertekenaars van dit initiatief. De jaarlijkse publieke rapportage van APG aan de PRI is [hier](#) te lezen.

Dilemma 2: Spanning tussen rendement & verantwoord beleggen

Het is onze overtuiging dat lange termijn verantwoord beleggen niet ten koste gaat van het financieel rendement. Deze visie wordt ondersteund door een in 2015 verschenen metastudie van ruim 2000 empirische onderzoeken die sinds 1970 zijn uitgevoerd.* Zo'n 90% van die onderzoeken concludeert dat er geen sprake is van een negatieve, en vaak zelfs een licht positieve, relatie tussen rendement en de aandacht voor milieu, mens en goed ondernemingsbestuur. PPF vindt het hierbij van belang een duidelijk onderscheid aan te brengen tussen risico- en waardegedreven keuzes voor verantwoord beleggen. Enerzijds hebben veel bedrijven in onze portefeuille te maken met uiteenlopende risico's gerelateerd aan milieu, mens en goed ondernemingsbestuur, zoals bijvoorbeeld misstanden in complexe productieketens en het gebruik van schaarse grondstoffen. Wij willen alleen in dergelijke ondernemingen blijven beleggen als ze voldoende voortgang kunnen laten zien op onze aandachtsgebieden milieu, mens en goed ondernemingsbestuur, die door onze vermogensbeheerder nader worden uitgewerkt. Op deze manier staan we voor een integrale aanpak waarbij we van ondernemingen niet alleen goede financiële resultaten verwachten maar ook voldoende aandacht voor milieu, mens en goed bestuur. Recent hebben we een uitzondering op dit principe gemaakt. In 2018 hebben wij - na zorgvuldige afweging en in consultatie met onze deelnemers - besloten dat beleggingen in de productie van tabak en (onderdelen van) kernwapens niet langer passen binnen ons beleggingsbeleid, ook al hebben deze beleggingen goede rendementen opgeleverd. Hiervoor zijn expliciete criteria opgesteld en de namen van de uitgesloten ondernemingen worden op de website gepubliceerd. Overigens steunt meer dan 80% van onze deelnemers deze uitsluitingen.

* Gunnar Friede, Timo Busch & Alexander Bassen (2015), ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2,000 empirical studies, Journal of Sustainable Finance and Investment.

6 Pijlers PPF verantwoord beleggen beleid

In de uitvoering van ons beleid zijn we afhankelijk van onze uitvoerder. In onderstaande tabel hebben we ons beleid in zes pijlers samengevat en geven we aan waar:

1. ons beleid *bepalend*, en wij precies aan de uitvoerder aangeven hoe het beleid concreet toegepast moet worden;
2. wij op het onderwerp een duidelijke *overtuiging* hebben, maar de inhoudelijke uitwerking aan de uitvoerder overlaten; en
3. de praktijk van de uitvoerder in algemene zin goed bij ons verantwoord beleggen beleid past, en wij ons *volgend* opstellen.

Daarbij geven we in onderstaande tabel een overzicht van de verantwoord beleggen praktijk zoals wij deze per pijler en beleggingscategorie toepassen. Deze pijlers lichten we hierna één voor één toe.

Het verantwoord beleggingsbeleid van PPF bestaat uit de volgende zes pijlers:

	Pijler 1	Pijler 2a	Pijler 2b	Pijler 2c	Pijler 3	Pijler 4	Pijler 5	Pijler 6
Principe PPF	Overtuiging	Volgend	Volgend	Overtuiging	Volgend	Bepalend	Volgend	Bepalend
Beleggingscategorie	Insluiting	Engagement	Stemmen	50% CO ₂ -reductie tot 2030	Beleggingen dragen bij aan SDG's	Uitsluitingen	Samenwerking	Transparantie
Aandelen (inclusief beursgenoteerd vastgoed)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Overkoepelend	Overkoepelend
Bedrijfsobligaties	✓	✓		✓	✓	✓		
Staatsobligaties	✓	✓			✓	✓		
Private Equity	✓	✓			✓	✓		
Privaat Vastgoed & Infrastructuur	✓	✓			✓	✓		
Grondstoffen (genoteerde termijn contracten)						✓		

1 Insluiting: verantwoord beleggen is integraal onderdeel van ons beleggingsproces

Het insluitingsbeleid is een verantwoord beleggen instrument ontwikkeld door onze uitvoerder APG. PPF APG deze methodiek omarmd omdat het beoordelen van bedrijven op ESG-prestaties past bij onze Overtuiging. PPF hecht belang aan ESG-integratie maar laat de keuze voor methodiek over aan onze uitvoerder. PPF APG heeft vertrouwen in de methode die APG hiervoor gebruikt en laat zich periodiek informeren over de resultaten.

Geïntegreerde doelstellingen voor risico, rendement, kosten én duurzaamheid (ESG) leiden tot duurzame portefeuilles. Dit maakt het mogelijk op een verantwoorde manier een goed pensioen te realiseren. Onze vermogensbeheerder belegt het grootste deel van ons vermogen in eigen beheer. Dit maakt het mogelijk om bewuste keuzes te maken over welke beleggingen bij ons fonds passen (insluiten).

In 2021 is onze vermogensbeheerder aan de slag gegaan met het verder aanscherpen van het insluitingsbeleid. Daarbij worden in eerste instantie de criteria voor de energiesector verder aangescherpt, met het oog op het tegengaan van klimaatverandering. Dat past goed bij de prioriteiten van onze deelnemers, die het tegengaan van klimaatverandering en het stimuleren van de energietransitie als belangrijkste duurzaamheidsdoelen zien.

Liquide beleggingen zoals aandelen en obligaties

Zoals eerder besproken selecteren we beleggingen op basis van financiële criteria (rendement, risico en kosten) en tegelijkertijd kijken we naar duurzaamheid (ESG). Op basis van die criteria worden bedrijven ingedeeld in drie categorieën:

1. *Koplopers*: Bedrijven waarin we beleggen die voldoende verantwoorde prestaties laten zien en zich binnen een sector inzetten voor verduurzaming, of tenminste voldoende concrete ambities op dit gebied kunnen aantonen, noemen we Koplopers.
2. *Achterblijvers*: Bedrijven die nog niet voldoende verantwoord ondernemen noemen we Achterblijvers. In Achterblijvers beleggen we niet, tenzij ze voldoende inzichtelijk kunnen maken dat, alhoewel resultaten nog achterblijven, ze wel al aan de slag zijn gegaan met duurzame verbeteringen in beleid en praktijk. In dat geval spreken we van Beloften.
3. *Beloften*: Met bedrijven die we aanduiden als Beloften² maakt onze vermogensbeheerder concrete afspraken over noodzakelijke verbeteringen binnen een bepaalde tijdspanne. Wij verwachten niet dat alle bedrijven in de portefeuille een Koploper-status kunnen bereiken maar, Beloften moeten wel altijd voldoende voortgang laten zien op de punten waarover eerder afspraken zijn gemaakt. Engagement – het aangaan van een kritische dialoog met de bedrijven waarin we beleggen - vormt hiermee een integraal onderdeel van ons beleggingsbeleid.

Uiteindelijk zal een beleggingsportefeuille nooit volledig vrij zijn van controverses rondom milieu, mens en goed ondernemingsbestuur. Het is daarom zaak altijd alert te blijven. Zeker voor grote internationale bedrijven met ingewikkelde toeleveringsketens geldt dat zij kwetsbaar blijven voor misstanden. Maar het insluitingsmodel vraagt portefeuillemanagers deze risico's voor milieu, mens en goed ondernemingsbestuur te beheersen en waar mogelijk positief te beïnvloeden. Zoals bijvoorbeeld beleggingen in groene hypotheek in plaats van reguliere hypotheek.

Illiquide beleggingen zoals vastgoed, infrastructuur

Aspecten van milieu, mens en goed bestuur spelen een belangrijke rol binnen een toekomstbestendige vastgoed- en infrastructuurportefeuille. Bij alle beleggingsbeslissingen worden deze aspecten dan ook meegewogen. Daarnaast verwachten wij van fondsen en afzonderlijke vastgoed- en infrastructuurbeleggingen dat ze (binnen afzienbare tijd) een score van vier of vijf sterren laten zien in de GRESB³ voor vastgoed. Van onze infrastructuur beleggingen verwachten wij dat minstens de helft participeert in de GRESB Infra.

Geïntegreerde doelstellingen voor risico, rendement, kosten én duurzaamheid (ESG) zijn ook op andere manieren verankerd. Boven een bepaalde omvang worden nieuwe beleggingen in niet-beursgenoteerde ondernemingen en nieuwe mandaten voor externe beheerders goedgekeurd door de Investment Commissie van APG. Hierin zitten onder andere specialisten op het gebied van verantwoord beleggen. Deze specialisten hebben niet alleen stemrecht in de commissie, maar worden ook betrokken bij de controle op naleving en het opstellen van voorwaarden voor nieuwe beleggingen. We beoordelen dan in eerste instantie de kennis en capaciteit van de externe beheerder. Waar mogelijk kijken we ook naar onderliggende assets. Dit is goed mogelijk bij de beleggingscategorieën vastgoed en infrastructuur maar is aanzienlijk complexer bij private equity.

---

² Beloften komen niet voor in onze passieve indexaandelenportefeuille. Die bevat alleen koplopers.

³ GRESB assesses and benchmarks the ESG performance of real asset investments, providing standardized and validated data to capital markets

2 Actief aandeelhouderschap: het fonds gaat de dialoog aan met ondernemingen en maakt gebruik van zijn rechten als aandeelhouder

Onze vermogensbeheerder initieert een dialoog met bedrijven als daar aanleiding toe is. We spreken dan van engagement; Daarnaast oefenen wij ons stemrecht uit bij alle bedrijven waarvoor wij op aandeelhoudersvergaderingen mogen stemmen.

2a Engagement

Voor PPF is het belangrijk dat onze uitvoerder daar waar mogelijk in gesprek gaat met ondernemingen over duurzaamheid. Als klein fonds zijn wij ons er echter van bewust dat we een kleine impact hebben. Daarom stellen wij ons *Volgend* op in de prioriteiten die onze uitvoerder stelt ten aanzien van engagement met bedrijven. Onze uitvoerder is het beste gepositioneerd om focus aan te brengen en heeft de tools om de grootste ESG-risico's in de portefeuille te identificeren. Wij zijn van mening dat – ook als onderdeel van het insluitingsbeleid – de uitvoerder hier het beste zelf invulling aan kan geven en zo ons fonds kan representeren.

Via onze vermogensbeheerder maken wij gebruik van onze invloed als belegger. Wanneer er zorgen bestaan over de duurzaamheid van de bedrijfsvoering of bestuurspraktijk van ondernemingen voert onze vermogensbeheerder een dialoog met als doel een gedragsverandering tot stand te brengen, dit noemen we engagement. Het engagementproces kent een aantal stappen waarbij de mogelijkheden voor dialoog worden onderzocht, bedrijven worden aangesproken op misstanden, en er met de bedrijven tijdsgebonden afspraken worden gemaakt over te realiseren verbeteringen.

Het engagementprogramma van PPF kent de volgende engagementcategorieën:

1. Insluiting - Engagement met Achterblijvers en Beloften om de mogelijkheden voor duurzame verbetering te inventariseren, bedrijven over de vereiste verduurzaming te informeren en vervolgens bedrijven op voortgang te toetsen.
2. Thematisch - Engagement met bedrijven uit de portefeuille over vooraf vastgestelde thema's. Wij trekken gezamenlijk op met APG in het bepalen van de thematische doelstellingen voor engagement.
3. Corporate Governance - Engagement specifiek over onderwerpen die verband houden met goed bestuur, zoals beloning, onafhankelijke bestuurders, anti-corruptie en bescherming van aandeelhoudersrechten.

2b Stemmen

Het is onze *Overtuiging* dat wij als aandeelhouder ten aanzien van onze beleggingen onze stem willen laten horen. Wij maken daarom wereldwijd gebruik van ons stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen en zijn transparant over de stemmen die wij hebben uitgebracht, de stemresultaten zijn toegankelijk via onze website. Wij laten echter de inhoudelijke uitvoering hiervan, het opstellen van een stembeleid, aan onze uitvoerder over. Onze uitvoerder is het beste gepositioneerd om ieder jaar prioriteiten voor het stembeleid te bepalen. Wij zijn van mening dat ons fonds op deze wijze het meest effectief tijdens aandeelhoudervergaderingen wordt vertegenwoordigd.

Voor het uitoefenen van het stemrecht wordt gebruik gemaakt van de diensten van een externe dienstverlener. Zaken die in stemming (kunnen) worden gebracht zijn onder andere de vaststelling van de jaarrekening, winstdeling, bevoegdheid om aandelen in te kopen of uit te geven, benoeming van

bestuurders en commissarissen en het beloningsbeleid. Ons stemgedrag is openbaar en na afloop van iedere vergadering direct via onze website in te zien.⁴

Goed ondernemingsbestuur (corporate governance) is een belangrijke basis voor de stabiliteit en ontwikkeling van ondernemingen en voor het creëren van aandeelhouderswaarde op de lange termijn. Daarom stelt PPF hoge eisen aan de corporate governance van ondernemingen waarin wordt belegd. Zoals staat beschreven in het [Global Corporate Governance Framework](#) verwachten wij van ondernemingen waarin we beleggen dat ze:

- over een effectief en evenwichtig bestuur beschikken;
- een verantwoord beloningsbeleid voeren;
- aandeelhouders accurate, relevante en tijdige informatie sturen; en
- de rechten van (minderheids)aandeelhouders beschermen.

De corporate governance-specialisten van onze vermogensbeheerder hebben in samenspraak met de portefeuillemanagers een stembeleid opgesteld. Wanneer zij het oneens zijn met een voornemen dat de onderneming in stemming brengt, gaan zij onder andere namens PPF een dialoog aan om onze standpunten toe te lichten. Om de boodschap kracht bij te zetten, werkt de vermogensbeheerder hierbij vaak samen met andere (internationale) beleggers, bijvoorbeeld de Nederlandse institutionele beleggerskoepel Eumedion.

PPF onderschrijft het [Verantwoord Beleggen en Stewardship Beleid](#) van onze vermogensbeheerder. Hierin wordt ook verwezen naar het Corporate Governance Raamwerk en het Beleid omtrent Belangenverstrengeling.

2c CO₂-reductie

Voor PPF is het een *Overtuiging* om met haar beleggingen bij te dragen aan het klimaatakkoord van Parijs. Daarom zal PPF de CO₂-voetafdruk van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles reduceren in lijn met de doelen van het klimaatakkoord van Parijs. Wij sluiten ons aan bij de methode en targets die ontwikkeld worden in het commitment van de Nederlands financiële sector aan het Klimaatakkoord voor aandelen en bedrijfsobligaties.⁴ Dat betekent dat PPF APG de CO₂-voetafdruk binnen aandelen en bedrijfsobligaties met 50% zal reduceren tot 2030.⁵ Wij vinden het belangrijk om als pensioenfonds van APG, een koploper op het gebied van verantwoord beleggen, onze stem te laten horen en middels onze beleggingen bij te dragen aan het tegengaan van klimaatverandering.

Een goed voorbeeld van hoe engagement wordt benut om de beleggingsportefeuille verder te verduurzamen is het traject op klimaat. Van de bedrijven waarin we beleggen, verwachten we dat ze goed zicht hebben op de risico's en kansen die voortkomen uit klimaatverandering. Bedrijven die veel CO₂ uitstoten, vragen we maatregelen te nemen om de uitstoot te beperken.

---

⁴ Die wordt naar verwachting in 2022 gepubliceerd.

⁵ Het gaat hierbij om de absolute CO₂-uitstoot, ten opzichte van 2019.

Dilemma 3: Klimaatverandering

Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben, zowel voor milieu en mens als voor de financiële markten. PPF vindt het daarom belangrijk de mogelijke consequenties van klimaatverandering op risico, rendement, kosten en duurzaamheid (ESG)beleggen goed in kaart te brengen. We willen tijdig inspelen op klimaatrisico's en -kansen in de beleggingsportefeuille. We zetten ons in voor een ordelijke energietransitie en gebruiken onze invloed als aandeelhouder om bedrijven ertoe te bewegen het verdienmodel aan te passen en over te stappen op duurzame alternatieven. Op deze manier komen we tegemoet aan onze rendementsdoelstellingen en dragen we tegelijkertijd bij aan een meer CO₂-arme economie.

3 PPF is actief opzoek naar aantrekkelijke beleggingen die duurzaamheid bevorderen

Duurzame ontwikkelingsdoelen

PPF vindt het van belang om met haar beleggingen bij te dragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Onze uitvoerder heeft specifiek voor dit doel een instrument ontwikkeld waarmee beleggingen die bijdragen aan de ontwikkelingsdoelen gemeten kunnen worden. Daarmee voldoet de uitvoerder aan onze wens dat wij willen bijdragen aan de ontwikkelingsdoelen maar zijn wij *Volgend* in de gekozen methodiek.

Onze uitvoerder is extra alert op beleggingen die zowel een goed rendement opleveren als bijdragen aan oplossingen voor milieuvraagstukken en maatschappelijke kwesties. Zij hebben besloten de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties als blauwdruk voor dit soort beleggingen te gebruiken: de Sustainable Development Goals (SDGs). Beleggingen in deze duurzame ontwikkelingsdoelen noemen wij Sustainable Development Investments (SDIs) en definiëren ze als beleggingen met een positieve invloed op mens en milieu door hun producten en diensten of omdat ze een erkende voorlopersrol vervullen in de overgang naar een duurzamere economie. In 2021 had PPF circa €250 miljoen (16,1% van het totale vermogen)⁶ belegd in SDI. PPF wil een steentje bij dragen aan het behalen van de duurzame ontwikkelingsdoelen in 2030 door een groei in deze beleggingen te realiseren terwijl deze beleggingen tegelijkertijd blijven voldoen aan onze eisen van risico, rendement en kosten.

Onze deelnemers hebben aangegeven dat zij het tegengaan van klimaatverandering en bijdragen aan de energietransitie de belangrijkste SDG's vinden. In 2021 had PPF circa €150 miljoen (9,6% van het totale vermogen)⁷ belegd in klimaatoplossingen (SDG7, betaalbare en duurzame energie, SDG11 Duurzame steden en gemeenschappen en SDG 13 Klimaatactie). PPF heeft de ambitie om meer te beleggen in klimaatoplossingen.

4 Uitsluiting: PPF investeert niet in overheidsobligaties van landen waarvoor een VN-veiligheidsraad wapenembargo van kracht is, controversiële wapens, tabak en kernwapens

Bepaalde beleggingen sluit PPF per definitie uit. Hierin zijn wij *Bepalend* en verwachten wij van onze uitvoerder dat ons uitsluitingsbeleid volgens onze specifieke eisen wordt uitgevoerd. Wij sluiten de volgende beleggingen uit:

⁶ €251 miljoen per 31 juni 2021.

⁷ €150 miljoen per 31 juni 2021.

- Staatsobligaties van landen waarvoor een wapenembargo van de VN-Veilighedsraad of de Europese Unie van kracht is, of staatsobligaties van overheden die burgervrijheden en democratie ernstig beperken.
- Bedrijven die direct betrokken zijn bij de fabricage van producten die volgens de Nederlandse wet en internationale afspraken waaraan Nederland zich heeft gebonden verboden zijn. Concreet betekent dit dat we niet beleggen in ondernemingen die direct betrokken zijn bij de fabricage van antipersoon-landmijnen, clusterbommen, chemische of biologische wapens (controversiële wapens).
- Bedrijven die betrokken zijn bij het produceren van tabaksproducten.
- Bedrijven die betrokken zijn bij het produceren, distribueren en verkopen van kernwapens of belangrijke onderdelen daarvan.

Mogelijk scherpt PPF haar uitsluitingscriteria in de periode 2022-2025 verder aan. Mocht er aanleiding bestaan om nieuwe productuitsluitingen in overweging te nemen, dan worden de verschillende overlegorganen van het fonds (bestuurswerkgroep Strategie, Commissie Balansbeheer en Beleggingen en Bestuur) bij deze keuze betrokken. Ook worden deelnemers van het fonds geïnformeerd.

Hieronder is een overzicht te zien van de bovenstaande uitsluitingen per beleggingscategorie:

Beleggingscategorie	Uitsluitingscriteria
Aandelen (& beursgenoteerd vastgoed)	Controversiële Wapens, Tabak, Kernwapens
Bedrijfsobligaties	Controversiële Wapens, Tabak, Kernwapens
Staatsobligaties	VN of EU wapenembargo, ernstige beperking burgervrijheden en democratie
Private Equity	Controversiële Wapens, Tabak en Kernwapens: voor alle nieuwe investeringen vanaf 1-7-2018
Privaat Vastgoed en Infrastructuur en Grondstoffen	Waar relevant Controversiële Wapens, Tabak, Kernwapens

5 PPF maakt zich met andere beleggers nationaal en internationaal sterk voor betrouwbare regelgeving om duurzaamheid en goed ondernemingsbestuur te verankeren

Wij zijn een klein pensioenfonds en hebben weinig mogelijkheden en middelen om zelf initiatieven voor samenwerking met andere fondsen of stakeholders te ontwikkelen. Om effectief te zijn sluiten wij daarom waar mogelijk bij bestaande initiatieven aan. Het is voor ons belangrijk dat onze uitvoerder wel proactief samenwerking opzoekt. Wij volgen daarin de prioriteiten van onze uitvoerder ten aanzien van de samenwerking met andere beleggers en zijn daarmee *Volgend*.

Specialisten van onze uitvoeringsorganisatie spreken regelmatig met wet- en regelgevers over duurzaamheid en aandeelhoudersrechten. Ook draagt PPF bij aan de ontwikkeling van normen met als doel de integriteit van financiële markten op de lange termijn te verbeteren. Zo is een verantwoord beleggen specialist van onze vermogensbeheerder door de Europese Commissie gevraagd voor de High Level Expert Group (HLEG) over duurzame financiering. De werkgroep ontwikkelde een blauwdruk voor hervormingen in de investeringsketen, waarop een duurzame financieringsstrategie voor de EU is gebouwd. Een van de aanbevelingen was de ontwikkeling van een EU-duurzame taxonomie, een classificatiesysteem om te bepalen welke activa bijdragen aan het klimaatakkoord van Parijs en de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling. Dit is in lijn met onze doelstelling om te investeren in aantrekkelijke beleggingen die duurzaamheid bevorderen.

6 PPF vindt het belangrijk om zo eerlijk en transparant mogelijk over het verantwoord beleggen beleid naar deelnemers te communiceren en draagt het beleid actief uit om duurzaamheid te bevorderen.

Wij vinden het belangrijk om over ons verantwoord beleggen beleid verantwoording af te leggen aan deelnemers en andere stakeholders. Wij zijn hierin *Bepalend* naar onze uitvoerder toe omdat wij ons verantwoord beleggen beleid actief willen uitdragen. Dit betekent dat we het verantwoord beleggen beleid op onze website publiceren en regelmatig over de resultaten van ons beleid rapporteren.

Waar mogelijk werken we samen met andere pensioenfondsen en beleggers om het beleid en de praktijk van verantwoord beleggen in de sector verder te versterken. Wij verwachten van onze uitvoerder hierin voldoende ondersteuning.

Ieder jaar evalueren wij het verantwoord beleggen beleid van PPF en toetsen we het beleid op nieuwe thema's, trends en vragen vanuit stakeholders van het fonds. De uitkomst van deze evaluatie zal waar nodig tot aanpassingen van dit beleidsdocument leiden. Op die manier waarborgt PPF dat het verantwoord beleggen beleid aansluit bij de recente wet- en regelgeving, de visie van het bestuur en deelnemers en eventuele andere relevante ontwikkelingen op dit gebied.

7 Aansluiting bij het communicatiebeleid

Het verantwoord beleggingsbeleid vraagt om meer transparantie over beleggingskeuzes en regelmatige communicatie naar deelnemers. Het verantwoord beleggen beleid krijgt daarom een vaste plek in het communicatiebeleid van PPF. Communicatie-uitingen betreffen onder andere de publicatie van het verantwoord beleggen beleid op de website van PPF. Ook komt er een jaarlijkse update over de resultaten van het verantwoord beleggen beleid. Indien de ontwikkelingen daar aanleiding toe geven, zullen de deelnemers via enquêtes of bijeenkomsten worden betrokken bij nieuw beleid. Daarnaast is er de ambitie om deelnemers gedurende het jaar te informeren over beleggingen die specifiek aansluiten bij de thema's zoals geprioriteerd in het verantwoord beleggen beleid.

8 Proces nieuw besluit

Om de continuïteit te waarborgen wordt het onderwerp verantwoord beleggen in het vervolg jaarlijks binnen de Commissie Balansbeheer & Beleggingen besproken. De commissie evalueert het beleid jaarlijks als onderdeel van de evaluatie van het beleggingsbeleid. Een keer in de vijf jaar wordt het verantwoord beleggen beleid uitgebreid geëvalueerd en adviseert de commissie het bestuur over verantwoord beleggen. Bij toekomstige aanpassingen van het verantwoord beleggen beleid worden in principe de volgende processtappen gevolgd:

1. Organiseren van workshop tijdens studiedag over het betreffende thema met bestuursleden en leden verantwoordingsorgaan.
2. Opstellen beleidsvoorstel door de ESG-werkgroep en een advies door de Commissie Balansbeheer & Beleggingen, eventueel gevolgd door het bespreken van het beleidsvoorstel met de deelnemers.
3. Beleidsvoorstel en advies gaan via commissie Balansbeheer & Beleggingen naar het bestuur ter vaststelling van het aangepaste beleid.

9 Vooruitblik

Ons verantwoord beleggen beleid blijft altijd in ontwikkeling. Wij gaan tot 2022 de afspraken in het IMVB-convenant nader uitwerken. Het resultaat van deze trajecten krijgt een plek onder de pijlers van het beleid verantwoord beleggen. In 2026 zullen wij ons verantwoord beleggen beleid wederom evalueren en aanscherpen.

Dit document is vastgesteld in de bestuursvergadering PPF d.d. 8 december 2022